

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 1. Vtráque sententiâ propositâ, verior eligitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

9 Obiicies, sequi ex nostra sententia Deum esse causam, ut sit potius hoc peccatum, quam illud: quod est absurdum. Respondeo, Deum nullo modo esse causam malitiæ peccati: ac proinde non esse causam, ut potius sit hæc malitia, quam illa, neque Deo tribuitur, ut hic, & nunc sit numero actio materialis peccati; quia Deus non positiue determinat illius existentiam; sed parat concursum indifferenter ad illam, quem non præbet ad aliam existentiam eiusdem rationis: ac proinde Deo tribui potest negatio existentie aliis actionis materialis peccati, quia non præstat concursum indifferenter ad illum, sine quo fieri nequit: existentia verò huius actionis materialis causæ secundæ tribuenda est; quia hæc tantum illam determinat offerente Deo concursum indifferenter ad actionem peccaminosam exhibendam, & non exhibendam. De hoc iterum latius, & opportunius redibit sermo Punct. 4. §. 5. à num. 46.

10 Obiicies præterea: Causa prima determinat effectus quoad indiuiduationem: ergo quoad speciem; quia indiuiduatio, & ratio specifica effectus non distinguuntur. Alio modo solet ex eodem principio obiici. Causa secunda determinat effectum quoad specificationem: ergo quoad indiuiduationem; quia specificatio, & indiuiduatio in effectu non distinguuntur. Hoc argumentum æquè procedit in sententia, quæ determinationem indiuiduationis tribuit extrinsecis circumstantiis. Respondeo indiuiduationem, & speciem à parte rei non distingui in hoc indiuiduo; & causam determinari quoad speciem esse idem, ac determinari quoad plura indiuidua sub distinctione, hoc videlicet, vel illud, ex quibus Deus vnum determinat; qui non dicitur determinare rationem specificam; quia quodcumque quod determinaret, ex his, ad quos causa secunda sub distinctione est determinata, eiusdem esset speciei cum hoc, quod determinat.

PUNCTUM III.

De physica prædeterminatione.

1 Non disputo modò, an physica prædeterminatio libertatem lædat? vel an requiratur ad actus liberos salutes, ex speciali prouidentia Dei erga prædestinatos? hoc enim ad Theologum attinet; sed an præcisè ex modo physico, quo effectus producit, necessariò sit constituenda, necne?

§. I.

Viraque sententiâ proposita, verior eligitur.

2 Statuimus iam strictissimam dependentiam, quam habet causa secunda à prima, non solum ut existat, verum etiam ut operetur, ex vi cuius nihil potest causa creata producere, Deo non concurrente cum illa ad effectus productionem. Indagandum est modò, an Deus tantum concurrat cum creatura concursu simultaneo per actionem indiuisibiliter dependentem à causa prima, & à causa secunda? an verò concurrat per præuisam aliquam præmotionem, seu qualitatibus infusione, ex vi cuius causa determinatur ad operandum?

Vniuersa Thomistarum schola, ut viam sterneret ad alia Theologiæ altiora, præter concursum comitantem causæ primæ cum secunda, antecedentem, seu præuium alium his temporibus inuenit, quem acerrimè propugnat; asseritque necessum esse aliquid produci à Deo in causa secunda, quod huius operationem præcedat, & prædeterminet, ex vi cuius causa secunda prædeterminetur ad operandum. Hic concursus præuius variis nominibus à Thomistis nuncupatur. Quidam illum appellant physicam prædeterminationem; alij præmotionem; alij qualitatem prædeterminantem; alij impressionem; alij complementum. Tota Societatis schola qualitatem hanc totis viribus relicit. Vtriusque scholæ Doctores abundè apud quemlibet reperies; idèò nullum refero: tantum moneo nullum ex nostræ Societatis auctoribus non illam abundè impugnasse: ex illustrissima verò Dominicanorum familia nullum, ante Bañez qui huius prædeterminationis fuit primus parens, illam docuisse, & post hunc illam abiurasse Aluelda disput. 58. & disput. 6. membr. 2. & M. Fr. Laurent. Gu-

tierrez vir miro ingenio præditus, excellensque doctrinâ, vehementer semper hanc prædeterminationem stomachatus est, & M. D. Fr. Antonius Viezma Episcopus Petrensis, & postea de Almeria, qui diu primarius Cathedræ Theologiæ, magno huius Complutensis Vniuersitatis plausu, fuit Professor, numquam materias de gratia, scientia, & prædeterminatione scripsit, neque verbo explicauit, ne in hanc prædeterminationem, contra propriam mentem prædeterminatus, incideret, ut sæpe nostris ipse testatus est.

Antiquos omnes discipulos D. Thomæ pro nostra sententia esse & physicam prædeterminationem, quam modò Thomistæ moderni defendunt, neque à longè salutasse optimè ostendit noster Ruicius tomo de scientia disp. 49. sect. 6. ubi ostendit clarissimis testimoniis S. Antonij, Agidij, Romani, Rainierij, Paludani, Capreoli, & Cæterani, Deze, Conradi, & Holcot, etsi in Nominalium classis annumerati ex illustri Dominicanorum familiâ testimonijs horum doctorum referendis abstinere, quæ apud Ruicium legi poterunt.

His, & aliis fundamentis munitis scripsi Magistrum Bañez primum fuisse parentem physicæ prædeterminationis, quod antea notarunt nostri Recentiores, & postea Typis mandauit Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 113. sect. 4. n. 9. contra vtrumque in surgit nouus quidam his verbis: *Eam tuentur* (scilicet physicam prædeterminationem) omnes S. Thomæ discipuli nullo, quem sciam dempto. Quia tamen sunt, qui absque ullo fundamento ausi sunt asserere: imò & scribere, & typis mandare, quod primus Author huius sententiæ fuit M. Bañez, & quod eam postea abiurauit Magister Aluelda, & M. Araujo, & alij Patres Magistri Primarij Complutensis, & Salmanticensis in gratiam veritatis vtrunque mendacium paucis, sed euidentissimis refellam Authorum testimonijs. Modum loquendi huius Religiosi corrigere suorum Prælatorum erit, meum tantum esse volo ostendere meum, & Ripaldæ assertum verissimum esse, neque testimonium aliquod ab hoc Recentiori adduci, quo vel in minimo nostram veritatem suspectam reddat, singula ab ipso adducta referam ostendamque illibatam nostram veritatem relinquere.

Primo loco hæc Capreoli verba adducit, 2. dist. 5. quasi, 2. *Deus est causa non solum nature, sed etiam cuiuslibet actus creature, quatuor modis, videlicet dando virtutem, eam conferuando, & in quantum mouet ad agendum, & denique prout quodlibet agens est instrumentum diuine virtutis operantis.* Nescio in quo ex his verbis euidentiam sui intenti Magister iste reperiat, ex quo physicam prædeterminationem deducat. Deum dare virtutem, & eam conferuare cum prædeterminatione non concernit. Applicare virtutem ad agendum sine prædeterminatione ex diuersis capitibus cognosci poterit, quia Deus causam conferuat, & expeditam facit ad agendum, & quia suam omnipotentiam applicat ad concurrendum cum illa. Denique causam esse instrumentum Dei dicit causam operari per virtutem à Deo acceptam, atque productam, & hanc non posse operari Deo cum illa non operante.

Subdit ex eodem Capreolo, *causa conferens, & conferuans virtutem, cuiuslibet agentis secundæ mouens illam ad operandum, & eam suo affectui coniungens operatur in quolibet operatione agentis secundæ, sed Deus est huiusmodi: igitur.* Concedo consequentiam, videlicet Deum operari in quolibet operatione agentis secundæ; sed quid inde? Vnde physica prædeterminatio? Si eam in voce illa mouens inuenire vult, ostendam in ea non esse, & ita alibi querendam.

Tandem hanc propositionem ex Capreolo subdit. *Dico, quod simul tempore, sed prius naturâ actio primæ causæ attingit effectum, quam actio secundæ.* Ex mente Capreoli, Deus est causa actionis creaturæ producendo, & conferuando virtutem actiuam, ut constat ex testimonio prius adducto, conferuare autem, & producere virtutem creaturæ prius naturâ est, quam actionem à virtute procedere.

Debilia profecto sunt ista, vrgentiora dato. Audiat modernus iste Capreolum, quem suum patronum vocauit, pro me contra ipsum loquentem. Sic habet in 1. dist. 45. quasi. vnica ad quartum contra tertiam conclusionem. *Voluntas quantum ad exercitium actus, scilicet, ut velit, vel non velit determinatur à se ipsa: & illud, quod ad hoc determinat, est actus eius determinatus.* Non clarioribus verbis potuit dici voluntatem se ipsam determinare per proprium suum actum; & ita ad hunc nullam illius determinationem supponi.

Deinde

- 10 Deinde in 2. dist. 24. q. vnica art. 3. inter medium, & finem ad quoddam argumentum. Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita. Ipsa tamen ratione sua libertatis se determinat ad id quod vult, & ipsa non indiget alio determinante. Verba, quæ adeo clarè principium à voluntate distinctū determinans negant, explicatione non indigent.
- 11 Rursus idem Capreolus dist. 25. sequenti que vnica columna tertia, & quarta, ait. *Actus elicitus à voluntate contingit, & euasibiliter euenit, & producitur à causa de se indeterminata, quæ potest seipsam determinare.* Videat modernus iste, quem Authorem suæ sententiæ vindicem inuenit, confertur testimoniis, quæ ex eo pro mea sententiâ adduco cum his, quibus ille in suam trahere intendebat: agnoscatque melius illi fuisse huius Authoris non meminisse.
- 12 Secundo loco Caietanus adducit 1. parte q. 45. §. Ad durandum ubi affirmat: hanc propositionem esse veram. *Angelus & omnis causa secunda non agit, nisi agatur à prima.* Explicui punct. 3. n. 27. quid sit causam secundam non agere, nisi agatur à prima: ostendit ex Angelico Doctore q. 6. art. 1. ad secundum hoc tantum importare omnem causam secundam agere per virtutem à Deo receptam.
- 13 Tertio loco adducit Sauellum lib. 6. Metaph. quæst. 11. ad primum, ubi ait, causa secunda non mouet, nisi in quantum mouetur à prima. Iam euici apertissimis testimoniis Diui Thomæ & Caietani tantum hoc dicendi modo significari nullam causam secundam se mouere, nisi per virtutem à prima productam.
- 14 Tandem adducit Magistrum Bartholomæum de Medina 1. 2. quæst. 9. art. 6. ad tertium, ubi hæc habet, *Res certissima est, voluntatem nostram nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius moueatur à Deo ad operandum, sicut penicillus nihil potest operari, nisi prius à principali agente ad operandum moueatur.* Hoc verissimum est, verumtamen vnde locus ad probandum hanc motionem non esse per cognitionem indifferentem, sed per physicam prædeterminationem.
- 15 Extra Thomistarum classem refert Agidium Columnā asserentem, prius attingere Deum quemlibet creatum, quam illum attingat creatura, quia Deus illum attingit sub ratione vniuersali entis, & creatura sub ratione talis entis. Sed hoc ad rem non est, quia tantum dicitur de prioritate vniuersalitatis ex eo, quod Deus producat omne ens, & causæ creatæ tantum possunt producere talia entia certa, & determinata, & non alia; neque aliud importat Deum producere effectus sub ratione entis, cum certum sit producere omnes rationes, quæ in quolibet individuo effectu continentur, omnesque eodem proflus modo à Deo dependere.
- 16 His clauduntur testimonia omnia, quæ euidentissima promittit Modernus iste ad suum intentum probandum, quorum explicatione à me adducta, seu potius simplici illorum propositione satis propulsatam esse notam mendacij compertum est, clariusque constabit neminem ante Magistrum Bañez physicam prædeterminationem docuisse, neque vllum siquidem Authorem inuenire potuit nouus iste, quem legitime pro eo adduceret.
- 17 Superest excutere etiam mendacij notam, quam idem Modernus mihi, & Ripaldæ imposuit ex eo, quod dixerimus Magistrum Araujo, & Magistrum Alueldam alioque RR. Complutenses, & Salmanticenses physicam prædeterminationem abiurasse. De M. Araujo nihil ego dixi, nec dicere potui, quia illius opus, post meum lucem vidit, verumtamen id veracissimè dixit Ripaldæ, cum physicā prædeterminationem prolem esse expositam ad fores Scholæ Thomistæ, vt à Thomistis, vel inuitis, & extraneis parentibus aletur. Mag. Araujo, nunc dignissimus Segouienfis Episcopus dixit, non secus inquit, 1. 2. q. 11. art. 5. dub. 6. n. 36. Atque infans foribus Ecclesiæ exponitur, vt ab ipsa volente, nolente re in curam, & tutelam recipiatur. Ludicabam me profecto de physica prædeterminatione egregie meritum, dum illi nobilissimum Parentem Magistrum Bañez ad scribebam, quam expositam prolem ad Thomistarum valuas appellat dignissimus pariter, ac sapientissimus hic Præsul ex præclara ipsa Prædicatore familia. Qui quidem n. 40. & 41. latissimè hanc physicam prædeterminationem impugnare ex Trident. probatque libertatem euertere. Verba Authoris longius non profero, quia iste, cum quo disputo ausus non est negare, ita scriptum reperiri in libro scripto à Magistro Araujo, nequidquam aliud illi respondendum occurrit, quam asserere tractatum illum repperit in libro huius Authoris, illo viuente, & sciente, &

volente, eiusdem Authoris non esse; sed ab alio elaboratum, qui in Bibliotheca communi adseruatur proprii Authoris nomine, & sapientissimus Magister Araujo cum suis imprimi permisit. Præsto fidem subleuanti meam, habeo iam duplicem patronum huius tractatus, in quo physica prædeterminatio ad fores Thomistæ scholæ exposita esse dicitur, vnum illum, qui tractatum hunc elaborauit, sub cuius nomine in Bibliotheca adseruatur communis; alterum doctissimum Mag. Araujo, qui tractatum istum approbavit, & adoptauit, & cum suis imprimi permisit.

Venio ad Albeldam, quem dixi physicam prædeterminationem abiurasse, quod inquit Magister iste nunquam se esse crediturum; non peto, vt credat, sed vt legat, & attendat. Audiat Albeldam 1. parte disp. 58. sect. 2. in initio sic proponentem physicæ prædeterminationis sententiam. *Aliqui ex iunioribus Thomistis ita explicant, diuinæ prædefinitionis circa actus nostros liberos bonos, vt dicant gratiam auxilii, præuenientem consensum nostrum esse qualitatem per modum actus primi inherentem voluntati, semper intrinsece perfectiorem, & alterius rationis, quam gratia auxilians, quæ datur ei, qui dissentit, etiam si sint inæqualiter tentati, asserunt enim qualitatem huiusmodi esse ultimam: complementem potentiam voluntatis, & reducentem illam, quasi inchoatū de actu primo ad actum secundum, ac proinde necesse esse existimant, quod auxilium, quod est efficax in vno, etiam leuiter tentato intrinsece, & ex natura habeat, quod sit efficax in quocumque alio, quantumvis grauissimè tentato: quia dicunt hanc esse naturam huius qualitatis, vt in quocumque supposito sit ultimum complementum potentie actiue reducens illam quasi inchoatū de actu primo, ad actum secundum.* E contra vero prosequitur explicando naturam gratiæ puræ sufficientis eadem proportionem. Sic proponit physicæ prædeterminationis sententiam, quam dicit esse aliquorū iuniorum Thomistarum. Secundo loco proponit sententiam nostrorum Authorum, & postea ex propria sententiâ paulo ante num. 10. sic habet. *Prædictæ tamen sententiæ vere non sunt pro quarum impugnatione dico contra primam sententiam, non oportere, quod gratia præueniens, quæ in vno est efficax sit etiam efficax in alio maiori tentatione vocato, &c.* Rursus paulo ante num. 11. contra eandem sententiam sic habet. *Secundo probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur, quod auxilium efficax sit talis naturæ, vt voluntas nostra non possit illud abiicere, non solum possibilitate consequenti, sed etiam possibilitate antecedenti, seu quod idem est non solum in sensu compositos, sed etiam in sensu diuisi: consequens dici non potest, quia contrariatur Tridentino sessio. 6. c. 5. Postea n. 12. sic eandem sententiam insequitur. Tertio probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur non esse laudandos magis viros sanctos, qui de grauissimis tentationibus victoriam reportarunt, quam eos, qui solum vicerunt leuissimas, quæ argumenta ex nostris Authoribus mutuatus est Alueldæ.*

Subdit postea: sect. 3. pag. 709. n. 36. cuius ordinem Typographus inuertit; posse dissentium componi cum auxilio efficaci, quo nihil longius à physica præmotione, sunt verba Albeldæ. *Ex quo colligitur, quod non dicitur dissensus impossibilis in sensu composito libero arbitrio, sit excitato, hoc enim falsum est, nam cum liberum arbitrium sic excitatum sit proxime, & expedite indifferens ad vtrumlibet, aliis liberum non esset, non implicat absolute poni dissensum cum illo sic excitato.* Dubitare Albeldam his in locis, & per totam disputationem impugnare physicam prædeterminationem, est media in luce cæcutire.

Obiicit Recentior iste Albeldam dixisse disp. 6. necessarium esse Dei præuium concursum actuale in ipsas causas secundas. Id forsitan dixit de decreto concurrendi, aut de modis illis concurrendi ad actiones causæ secundæ, quos Capreolus dixit Deum habere producendo virtutē, & illam conferuando, quod satis indicat ibi Albeldæ per hæc verba. *Opposita sententiæ sicut communis est apud omnes Philosophos antiquos, ita certissima, & lumine naturali videtur nota.* Huc usque ex Albeldæ retulit recens ille, & immediata verba subicit ad alia transiliens, vt sensum huius Authoris in fauorem physicæ prædeterminationis detorqueat. *Pro cuius declaratione, (prosequitur Albeldæ) supponendum est, quod in quacumque causa creata aliud est esse, aliud operari, ita etiam in illa duplex reperitur dependentia à prima causa, altera in essendo quando videlicet à Deo habet esse, unde ab eo dependet in fieri, & conferuari. Alia vero est in causando, quatenus videlicet à concursu causæ primæ dependet operari, quatenus videlicet à concursu causæ secundæ. Vtramque autem dependentiam ex oppositis.* Quod si alia obscura, & inuoluta in hoc Authore inueniantur,

iueniantur, quibus videntur sibi contradicere, aut consequenter non loqui, de hoc ego non curabo dum ostenderim clare, & manifeste Authorem hunc physicam prædeterminationem impugnare.

21 De Magistro Laurentio Gutierrez nihil habuit hic Author, quo probare contenderet eam physicam prædeterminationem defendisse, neque ego habeo, quo reuincam animositatem hominis, qui ea, quæ in libris scripta leguntur aperto negat, id certo mihi constat, quod cum in suo Collegio Sancti Thomæ quibusdam publicis disputationibus præflet anno 1613. & à Patre quodam è nostris argueretur de efficacia gratiæ Hispanè respondit. *No es mi ingenio para abtazar esas durezas, y nunca las pude entender.* Quæ verba inferuit postea P. Gaspar Hurtado veracissimus vir, in tractatu de auxiliis ipso Magistro in hac Vniuersitate residente, sciente, & consentiente; cuius tractatus copiar hodie apud nonnullos extant, quod iterum ex hoc suggestu dictauit P. Ioannes Antonius de Vñon, de illustriss. D. Fratre Antonio Viezma dixit abstinuissè semper à quæstionibus de efficacia gratiæ, & scientiæ mediæ cuius testes sunt quotquot in hac Vniuersitate illum cognouere, alibi addidi hoc fecisse, ne contra propriam mentem prædeterminationem cogere docere; hoc sepe ab ipso audiui, & multis argumentis possem confirmare. Insinuare sufficiat doctissimum virum, dum adhuc Vniuersitatis Cathedram regebat à disciplina discipulorum domesticorum fuisse semotum, cuius loco successus fuit Magister Ioannes à sancto Thoma, ut suos physicis prædeterminationibus imbueret, quo idotissimus vir fuit coactus ad priuatam domum diuertere, quia à suis derelictus pauperimam vitam debebat.

22 Opponit nobis Magister iste: Patrem Enriquez, & P. Pereira physicam prædeterminationem fuisse amplexatos, sed vtrumque iam ab hac impostura vindicauit Paulus Leonardus in suis responsionibus ad expositiones contra scientiam mediam, sed ipsi de se loquantur sic habet Enriquez lib. de fine hominis cap. 4. vbi pro sua sententia illum refert Recentior iste, quod prius fecerat Aluarez lib. 6. responsionis cap. 1. n. 25. Neque ulla ratio, aut authoritas cogit dicere, quod Deus actu libero prædefiniat omnia futura conditionata nempe, quis effectus, aut qualis operatio sequatur, si in tali, aut in alio statu, aut circumstantiarum concursu constitueret; nam hic actus in Deo videtur otiosus, & nihil facit ad veritatis productionem, conseruationemque, aut decorem vniuersi. Quibus valde distat à prædefinitionibus Thomisticis, sed clarius, & magis cap. 14. n. 9. vbi sic habet. *Si quis consideret speculatiue duos homines æquales in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursu, & eos moueri auxilio omnino æquali ex parte obiecti, & potentia non videtur implicare ex natura rei, vt vnus cooperetur, & conuertatur, altero non conuerso.* Doctrina hæc clare opponitur cum physica prædeterminatione.

23 Benedictus Pereira l. 8. physic. 9. sic scribit: *Si enim voluntas ita moueretur, vt ipsa se nullo modo moueret ad agendum determinaret omnis profectio meriti, & demeriti libertatis ratio funditus tolleretur. Sed quia Deus sic eam mouet, & ipsa nihilominus se ipsam moueat, & per suam deliberationem determinet ad agendum hoc, vel aliud quidpiam ob eam causam merito appellatur.* Expende verba illa se determinaret, se determinet. Per motionem autem Dei nihil aliud intelligit, quam dependentiā à Deo in operari, vt ipse statim explicat his verbis, *non enim intelligendum est voluntatem esse liberam omnino, ita vt à nullo dependeat, nullique subiciatur, hac enim libertate solum Deum liberum esse cognoscimus.*

24 Laetius Recens iste Ferdinandus de la Bassida, qui Romæ pro sententia Societatis pugnavit, postea sui iuris factum Abulæ physicā prædeterminationem defendisse. Est: sed quid nobis cum his, qui foris? Sed ne hanc gloriosam habeat Thomista moneo Bassida physicam prædeterminationem Abulæ defendisse intra claustra Dominicanorum in prælectionibus habitis pro laurea doctoratus, quia ab ipsis Dominicanis erat donandus. Quid ergo mirum si illis blandiretur, dum aliter faciens, loco prætense laureæ proclamationes Fratrum posset pertimescere, quod addit, videlicet Bassidam Vallisoletum physicam prædeterminationem docuisse ab viris fide dignis aliter euenisse compertum habeo.

25 Vltimo opponit è nostris Patrem Michaellem Marcos in manuscriptis in lucem non editis physicam prædeterminationem tenuisse. Respondeo constans esse Magistrum istum in matura ætate constitutum in nostro Collegio Sa-

lamantino scientiam mediam, & auxilia indifferentia docuisse, & physicam prædeterminationem impugnasse, quod si forsan iuuenis ante hanc controuersiam cum Dominicanis excitatam dum vigeat imperium Magistri Bassides temporari inferuerit, seruaueritque Molina, & aliis primoribus Societatis prælium primo instituire, & agmina recentiorum Thomistarum impetere mirum non esset.

Hæc de mente Antiquorum discipulorum S. Thomæ veraciter Thomistarum, neque aliter sentientes D. Thomæ consentirent, qui longe alienus fuit à physica prædeterminatione adstruenda, eamque admittendam non esse constat ex eodem Angelico Doctore. Integrum librum de hoc argumento neruolè, & erudite scripsit Petrus à S. Iosepho, quem inscribit *defensio S. Thomæ Aquinatis aduersus recentiores quosdam Theologos, qui prædeterminationem physicam ad actus liberos illi falso assignant.* Idem argumentum foeliciter insequitur noster Ruiz tom. de scientia disput. 49. section. 2. & 3. & 4. vnum vel alterum testimonium Angelici Doctoris adducam, quo stare pro nostra sententia negante physicam prædeterminationem compertum erit.

Hoc probò imprimis ex prima secundæ q. 9. art. 6. ad 3. dicendum quod Deus mouet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & siue hac motione vniuersali homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est verum bonum. Expende verba illa homo per rationem determinat se; & distinctione inter determinationem ad bonum in communi extra quod voluntas vagari non potest, & ita hæc determinatio est à Deo producente voluntatem, & determinationem ad volendum hoc vel illud, & ad hunc, vel illum actum liberum, quæ est à voluntate se determinante, & non à Deo determinante voluntatem: bene tamen ab illo, tanquam à principali causa determinationis ad actum honestum.

Rursus in 2. sententiarum dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3. dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in vnoquoque secundum eius conditionem vere in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agentis, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agentis sibi ministraret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Ex his arguo in sententia Diui Thomæ determinatio actionis est in potestate voluntatis, sed physica prædeterminatio non est in potestate voluntatis: ergo physica prædeterminatio non est determinatio voluntatis.

Iterum in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. sic habet Angelicus Doctor. Sic ergo patet, quod hac differentia est in agentibus, quia quedam determinat sibi finem, & actus in finem illum, quedam vero non: nec aliquod agens finem sibi præstituit potest, nisi rationem finis agnoscat, &c. & propter hoc in solis intellectibus habentibus liberum arbitrium inuenitur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam alijs prioribus. Ergo sentit Angelicus Doctor ea solum agentia esse libera, quæ sibi determinant proprias actiones, & ea quorum actiones determinantur à causis prioribus libera non esse: ergo si actiones voluntatis determinarentur à Deo superiori causa voluntas libera non esset.

Item in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. *Ipsa autem potentia voluntatis quantum in se est, est indifferens ad plura. Sed quod determinat exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Expende non solum hic asserere D. Thomam voluntatem determinare se ipsam, sed non determinari ab alio.

Obiicit nobis Thomistæ sacrum Doctorem sepe dicere voluntatem moueri, & præmoueri à Deo, quod nos non negamus, nec negari potest, quia Deus dat auxilium excitans quod est motus, & quia libertatem præuenit præmotio dicitur. Vnde P. Suarez tom. 1. de gratia prol. 3. c. 6. n. 11. asserit auxilium excitans recte dici auxilium præmouens, seu præmotionem. Deinde vniuersaliter inphrafi D. Thomæ moueri à Deo est moueri per virtutem à Deo receptam, quo sensu dicimus grauiā, & leuiā à generanti moueri, quia ab eo grauitatem & leuitatem, quibus mouentur recipiunt. Sic explicat Angelicus Doctor 1. parte quæst. 105. art. 4. ad primum, hoc quod est moueri ab alio exemplo grauium & leuium, & hoc applicat ad motionem voluntatis, ibidem ad secundum, *Dicendum, quod moueri voluntarie est moueri ex se, id est à principio intrinseco, & illud principium intrinsecum potest*

est esse ab alio principio intrinseco: & sic moueri ex se non reputatur: quod mouetur ab alio. Videas quomodo in phrasi Diui Thomæ voluntatem moueri ab alio nihil aliud sit, quam moueri per virtutem ab alio receptam.

32 Sic explicat Caietanus 1.2. q. 9. art. 4. versum finem §. Ad id verò Diuum Thomam dicentem ibi voluntatem, quæ à se mouetur, moueri ab alio, quia ipsa non est primum principium, verba sunt Caietani. Est igitur *Autoris sententia*, quod sicut generans graue, dat graui naturalem appetitum motus deorsum, & propterea cessante impedimento, graue ex appetitu accepto mouetur deorsum, & quiescit ibi, ita genitor voluntatis dat ei naturalem inclinationem in bonum, ita quod proposito per intellectum absque impedimento voluntas tendit in illud actū elicitum quod est volitio. En Caietanum interpretantem Diuum Thomam, dum asserit voluntatem moueri à Deo nihil aliud significat, quam voluntatem seu virtutem illi intrinsecam, quæ mouetur pendere à Deo Autore voluntatis, & dante illi intrinsecam inclinationem in bonum, quo proposito, eo præcise, quod impedimentum absit voluntas tendit pro sua libertate in hoc, vel illud bonum propositum, quia ex se tantum est intrinsece determinata ad bonum in commune, siue verum, siue apparens.

33 Obiiciunt etiam nobis Thomistæ Angelicum Doctorem dicentem voluntatem, & quamlibet aliam causam creatam agi à Deo, quod in phrasi Diui Thomæ nihil aliud est, quam voluntatem, & quamlibet causam creatam agere per virtutem à Deo receptam. Constat ex Angelico Doctore 1. parte q. 60. art. 1. ad 2. ubi sic habet. Dicendum, quod omnia, quæ sunt in toto mundo aguntur ab aliquo propter primum agentem, quod ita agitur quod nullo modo alio agatur, in quo est idem natura & voluntas, & ideo non est inconueniens, si Angelus agatur in quantum inclinatio naturalis est sibi indeterminata ab Autore sua nature. Non autem sic agitur, quod non agat cum habeat voluntatem liberam.

34 Obiiciunt insuper apparentius Diuum Thomam asserere Deum operari cum causis secundis, veluti cum instrumento, quibus supra suam entitatem oportet addere impulsu aliquid, vt operentur, ita vt sine hoc sint entitates incompletæ ad operandum. Sic habet q. 3. de potentia, art. 7. Id, quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat est vt intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis. Et paulo post ex hoc inferit. Unde sicut in instrumento artificis conferri non potuit, vt operaretur absque motu artis, ita rei naturali conferri non potuit, quod operaretur absque operatione diuina. Respondet cum Patre Ruizio, tom. de scientia disp. 49. sect. 2. Diuum Thomam hic non exposcere aliquid reale intrinsecè, superadditum virtuti creatæ, sed, quod Deus cum illa concurrat actione terminata ad effectum, ex qua extrinseca denominatio resultat in virtute creata cum qua Deus concurrat. Dicitur enim causa secunda complete operari potens per applicationem causæ primæ ad operandum cum illa concursu simultaneo, quo applicatio importat decretum Dei, quo vult cum creatura concurrere, ex vi cuius formaliter constituitur omnipotentia applicata in actu primo ad cōcurrendum, & quia causa secunda sine omnipotentia sic applicata concurrere non potest, dici poterit quid incompletum, seu virtus incompleta ad operandum; ex virtute enim causæ creatæ, & ex omnipotentia applicata ad operandum constituitur vnum adequatum principium; & actus primus completus ad operationem, quæ est actus secundus.

35 Hanc esse mentem Angelici Doctoris constat ex toto articuli contextu, in quo inquit, *Vtrum Deus operetur in operatione nature?* Et omnia argumenta, quæ in contrarium adducit, eo tendunt, vt probent sententiam Durandi asserentis causas secundas à Deo productas, & conseruatas operari absque cooperatione Dei, hoc est absque concursu simultaneo. Argumenta, quæ sanctus Thomas pro sua sententia ibi adducit, tantum procedunt contra sententiam relata, quam tenuit Durandus, & in illis tantum infert creaturam non posse operari, Deo cum illa non operante. Primum argumentum Diui Thomæ est. Sicut ars supponit naturam, ita natura presupponit Deum, sed in operatione artis operatur natura; ergo in operatione nature operatur Deus. Secundum argumentum hoc est secundum Philosophum, homo generat hominem, & Sol, sed operatio hominis dependet ab operatione Solis: ergo actio nature dependet ab operatione Dei. Tertium argumentum est. Natura non potest esse sine Deo operante:

ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Quartum argumentum est. Deus est in omnibus rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam. Sed non est dicendum, quod virtus secundum quod est in Deo est otiosa: ergo in qualibet natura operatione Deus operatur. Ecce in omnibus argumentis tantum concludit Angelicus Doctor: naturam non operari sine operatione Dei, & Deum semper cum natura operari, & in sua conclusione tradenda tantum infert, rei naturali non potuisse conferri, quod operaretur absque operatione diuina, quæ omnia de concursu simultaneo optimè intelliguntur, & hunc argumenta conuincunt, & præuium, quem Thomistæ intendunt nullo modo suadent, ergo rectè, & legitime de hoc concursu explicatur Diuus Thomas, & necesse est explicari, ne dicamus Argumenta Angelici Doctoris inefficacia; & intentionem non solum non probare, sed neque attingere.

36 Ex eo, quod interdum Diuus Thomas casu in hanc vocem *prædeterminatio* inciderit loco cuius æquè potui poni prædefinitio, seu prædestinatio, vel volitio Dei tempore præcedens, eo modo, quo ratione huius præcedentiæ scientia Dei sæpe præscientia dicitur intendunt nonnulli physicam prædeterminationem probare. sanct. Thomas 1. parte q. 23 art. 1. inquit: Vtrum homines prædestinentur à Deo? Respondet affirmatiuè, probatque omnia subiacere diuinæ prouidentie, & cum testimonium Damasceni sibi obieciisset, his verbis respondet. *Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt determinata ad vnum.* Ex hoc loco neque apparet inferitur, prædeterminationem D. Thomam adtribuere; non enim in sua sententia tradenda nomine prædeterminationis vsus erat, sed nominibus prædestinationis, prædefinitionis, & ordinationis; nec dum asserit, Damascenum nominare prædeterminationem impositionem necessitatis illius loquendi modum non improbat, sed tantum asserit, ipsum non loqui de impositione necessitatis, quod vel tacite insinuat, hanc significari nomine prædeterminationis, vel quod fauorabilis possunt habere Thomistæ abstrahere à significatione huius vocis prædeterminatio.

37 Insuper sanctus Thomas quodl. 12. quæst. 1. art. 4. illam quæstionem tractans an omnia sint sub fato. *A prouidentia* (inquit) *Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & in hoc sensu concedit omnia esse sub fato iuxta illud Boëtij. Fatum est immobitis dispositio rebus mouibilibus inherens.* Ex verbo autem illo omnia sunt prædeterminata volunt Thomistæ physicam prædeterminationem inferre, sed incausum profecto, nam ibi Sanctus Doctor tantum vult prouidentiam Dei esse certam, & immobilem, & sua decreta esse inirritabilia: prædeterminata autem dicit quia à Deo sunt decreta prius tempore, quam fiant. Constat aperte ex eo, quod Angelicus Doctor loquatur etiam de affectibus, qui à Deo solo tanquam à causa dependent, respectu quorum prædeterminatio Thomistica locum non habet, quia hæc tantum pro causis secundis inuenta est. Eadem fuit mens Augustini relata à D. Thoma his verbis. *Si quis hoc modo intelligat fatum sententiam teneat, linguam corrigat & non dicat fatum, sed prouidentiam.* Cum igitur Sanctus Thomas Boëtium, & Augustinum imitetur, & quæstio quam ibi tractat, tantum sit, an omnia subiaceant prouidentie diuinæ, sic manifestum, hanc tantum prouidentiam cum Boëtio, & Augustino intendisse probare immemorem omnino physicæ prædestinationis, quam Thomistæ stabilire intendunt.

38 Aliud adducitur testimonium ex Diuo Thoma in commentario ad Dionysium de diuinis nominibus cap. 5. sect. 3 quod his verbis proponit Alvarez disp. 22. de auxiliis nat. *Et huiusmodi rationes sacra scriptura vocat prædefinitiones, seu prædeterminationes.* Nescio an alicuius incuria, vel nimia cura verbum hoc prædeterminationem, irreperit, quod apud D. Thom. non inuenitur, sed prædefinitionem, quo huic testimonio superabunde satisfactum est. Subdit postea Angelicus Doctor: *Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt definitiue entium, & effectiue ipsorum, quia, & huiusmodi rationes supersubstantialis Dei esse prædeterminant, omnia produxit.* Sic Sanctus Thomas vtroque loco proximè citato iuxta editionem Romanam anno 1570. In hoc testimonio verbum *prædeterminant* non cadit supra verbum *omnia*, vt constat ex grammatica constructione, & commate posito post verbum *prædeterminant*, & ante verbum *omnia*, sed supra voces illas, *rationes supersubstantialis esse Dei.* Ita

ut sensus sit, produxit omnia, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei, hoc est divinus actus respectu quorum physicam prædeterminationem hucusque Thomista non defendunt, neque apud D. Th. in prædicto testimonio est, *omniāque produxit*, ut scribit Alvarez. *sed omnia produxit*, & dum Alvarez conjunctionem que addit destruxit sensum Angelici Doctoris, neque alium ad suam mentem composuit, sed totam periodum absque ulla significatione perfecta reliquit, manet enim pendula, & absque comparte pars illa propositionis causalis, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei.

39 Alia testimonia, quæ ex sancto Thoma, in favorem physicæ prædeterminationis obiciuntur ad eam comprobendam levisissimi momenti sunt, & ex prædictorum solutione facile quisque ingenue, & legitime absque præiudicio nostræ sententiæ explicabit.

40 Affirmo qualitatem hanc, iuxta principia Philosophica, admittendam non esse, neque in causis liberis, neque in necessariis; quia in utrisque absque ulla necessitate, & sine fundamento ponitur. Non esse necessariam in causis necessariis, sic probat. Hæc qualitas ponitur in causis, ut determinentur ad operandum: sed causa necessaria ex sua natura, & par suammet entitatem est determinata ad operandum, quotiescumque habet paratam omnipotentiam, ut cum illa comitanter concurrat ad effectum: ergo præter omnipotentiam paratam ad concurrendum cum illa per concursum comitantem, superflue alia præmotio, seu determinatio ponitur. In causis liberis eodem modo fit argumentum: etiam si causa libera ex sua natura non sit determinata ad operandum, eo ipso quod sit libera, talis est natura, ut positus omnibus requisitis ad operandum, & non operandum, valeat se determinare ad operationem, & carentiam eiusdem; aliàs non esset libera; quia principium liberum essentialiter dicit principium indifferens potens se determinare: ergo ut causa libera determinetur, necessaria non est hæc præmotio; sed sufficit applicatio obiecti per cognitionem proportionatam ad illud amandum; & si quæ sunt alia requisita ad actum amoris; videlicet habitus supernaturalis, si actus producendus futurus sit supernaturalis: ergo superflue excogitatur hæc qualitas, seu præmotio. Multa sunt capita, ex quibus intendunt Thomistæ necessitatem huius physicæ qualitatis præsumere, in causis liberis illam ex indifferentia voluntatis exposcunt; in liberis, & necessariis illam exposcunt ex subordinatione causæ secundæ ad primam; ex necessitate concursus causæ primæ, quam habet secunda, ut operetur, ex ratione causæ primæ. Quæ omnia percurram, ut probem ex nullo capite, qualitatem hanc esse necessariam; & Thomistarum argumenta simul diluam.

§. II.

Indifferentia voluntatis non arguit necessitatem physicæ prædeterminationis.

41 **E**X indifferentia, & indeterminatione voluntatis, quam habet in actu primo, inferre volunt Thomistæ physicam prædeterminationem, qua per modum actus primi determinetur ad actum secundum. Deinde, quia determinatio provenit à principio activo; ac proinde existimant non posse à voluntate provenire; quia hæc est principium actuum, & nihil potest esse principium actuum & passuum secundum eandem rationem. Expendam hæc argumenta postquam de hac re diversas sententias, illarumque auctores dederò.

42 Docuit Ægidius Romanus in 2. distinct. 25. quæst. unica art. 3. ad argumenta, dub. 2. art. 6. & in 1. dub. & 2. & quodlib. 3. quæst. 16. Voluntatem non esse potentiam activam, sed purè passivam; nihilominus se ipsam determinare: quia dum se continet à prosecutione huius obiecti, consequens est, ut contrarium obiectum agat in voluntatem. Exempli gratiā, illi obicitur delectatio fornicationis, & divina lex prohibens fornicationem, si contineat se ab amore fornicationis, per hanc continentiam determinat se ad amorem divinæ legis, quem producit suum obiectum in voluntate tali continentia supposita. Quod si voluntas contineat se ab amore divinæ legis, determinatur ad fornicationis amorem; quia huius delectabile obiectum illum necessario producit in voluntate. Ægidium sequutus est Arg. dist. 25. quæst. unica, art. 1.

Hæc opinio est omnino improbabilis, & aliena à vera doctrina Patrum, & Conciliorum asserentium, voluntatem concurrere ad nostram iustificacionem. Cognosce testimonium ex Trident. sess. 6. cap. 4. quo vtor Controv. 5. de anima, Punct. 1. num. 11. ad probandum voluntatem actuè concurrere ad suas operationes. Ratione philosophica clarissimè impugnatur: voluntas nihil effectivè agit circa duplex obiectum propositum in hac sententiā, videlicet gratiā, circa delectationem fornicationis, & circa amabilitatem divinæ legis prohibentis fornicationem: ergo quatenus est ex se æquè se habet circa utrumque obiectum, neque est aliqua ratio propter quam dici potest magis continere se circa hoc obiectum, ut oppositum necessariò sui amorem in illa producat, quam circa illud, ut ab hoc amor ipsius producat: ergo neque per continentiam amoris, neque per productionem eiusdem magis se determinat circa hoc obiectum, quam circa illud: ergo tota determinatio ex ipsis obiectis expectanda est.

Secundò: continere se ab hoc obiecto, dicit voluntatem posse determinari in illud, & se ab hac tendentiā abstinere, non enim dicimur abstinere ab obiecto, quod adhuc concupiscere nequimus: sed voluntas circa nullum obiectum potest per productionem amoris ab illa dimanantem tendere: ergo per negationem huius tendentiæ non se continere potest ab aliquo obiecto. Sed esto, contineat se per hanc negationem: hæc negatio est necessaria; quia illius habitus non subiacet voluntati: ergo non se liberè continet. Deinde esto libera. Hæc negatio est circa utrumque obiectum: ergo circa utrumque se continet: ergo non magis se determinat ad unum, quam ad aliud. Si continentia ponatur in negatione passionis, eodem modo reicietur. Quia voluntas, dum agens operatur, non potest se continere à passione; quia necessariò paritur. Dum non operatur agens pati nequit, ac proinde negatio passionis non illius continentie danda est, neque voluntas potest determinare agens v. agat, vel illud coercere ne agat; quia hoc nequit præstare voluntas per suammet entitatem, quæ indifferens est ad patiendum, & non patiendum. Quod si per suam entitatem id præstaret, non fieret liberè ab illa, sed necessariò: non per aliquid superadditum; quia hoc produci nequit à voluntate, quæ principium effectivum non est in hac sententiā: ergo nullo modo voluntas potest intelligi continere se liberè circa hoc obiectum, potius quam circa illud. Mitto rationes alias, quæ longius posent contra hanc sententiam expendi.

Communis Scholasticorum sententia docet respectu actuum voluntatis solâ ratione differre agens, & patiens, ac proinde voluntatem ipsam se actuè determinare, & passivè suos actus recipere. Ita Scotus in 2. dist. 25. quæst. unica, §. ad primam rationem. Basiliensis in 2. dist. 25. quæst. 1. Henric. quodlibeto 9. quæst. 5. & quodlibeto 11. quæst. 6. & 7. & quodlibeto 12. quæst. 26. & ferè omnes antiqui.

46 Multiplex est principium respectu volitionis; quoddam actuum physicè influens, sicuti voluntas, & habitus alius se tenens per modum conditionis, seu moralis causæ, sicuti cognitio in multorum sententiā. Rursus inter principia actuè concurrentia voluntas tantum concurrat determinando actionem, ad cuius determinationem concurrat habitus. Alia sunt principia, quæ concurrunt non determinando actionem, sed quasi determinata à voluntate: sicuti habitus, qui necessariò concurrat dependenter à voluntate, & causa prima, quæ per decretum liberum, quâ ipsa vult liberè suam omnipotentiam voluntati exhibere, ut pro sua libertate cum illa operetur, vel non operetur, omnipotentiam subdit voluntati: ita, ut integrum sit voluntati cum illa veluti cum habitu operari, vel non operari. Hæc certa sunt, & suis locis adamussim explicanda. Sic

47 **CONCLUSIO.** Principium actuum determinans volitionem, non distinguitur à principio passivo respectu eiusdem volitionis: hoc est, voluntas, quæ cum omnibus requisitis constituitur, potens operari se ipsam determinat per actionem physicè fluentem ab illa, secundum eandem entitatem est principium actuum, & passuum volitionis: reliqua verò, quæ voluntatem adiuvant ad producendam actionem, per quam ipsa se determinat, non sunt principium passuum volitionis. Ex quo inferitur principium actuum, & passuum volitionis distingui tanquam includens, & inclusum: actuum enim dicit quiddam passuum